

רשימה שחורה || "הכל בראש"? איפה, אפילו לא הרוב

"הכל בראש" הוא גילום כמעט אינפנטילי של החלום האמריקאי. האדם מניח את הראש שלו במרכז העולם וסוגד לו. עד שהבולדוזרים של הממשות מגיעים

אלון עידן 10.10.2019 12:34

••• אז זהו, שלא "הכל בראש". ממש לא. אפילו לא הרוב. זה אולי נעים לחשוב על החיים ככה — טוני רובינס גובה מחיר יקר על תחושת הנועם הזאת — אבל החיים לא מתחשבים באופן שבו אנו חושבים עליהם. הדברים הגדולים ביותר, המכריעים ביותר, הנוראיים ביותר — בכלל לא קשורים לראש. הראש אולי נאלץ לעבד אותם, להתמודד איתם, אבל כוחו מוגבל וברוב המקרים הוא ייכשל. לא משום שלא עשה עבודה טובה, אלא משום שזה לא באמת תלוי בו.

זה לא תלוי בראש אם הגוף חלה בסרטן הלב, לכן זה לא תלוי בראש אם הגוף עבר תאונת דרכים מחרידה ונותר נכה מאה אחוז, וזה לא תלוי בראש אם הגוף נולד לתוך עוני מחפיר, וזה לא תלוי בראש אם הגוף נולד מכוער במיוחד, וזה לא תלוי בראש אם האבא הטריד מינית את הגוף של הילדה בגיל צעיר, וזה לא תלוי בראש אם האינטליגנציה של הגוף נמוכה, וזה לא תלוי בראש אם הגנטיקה של הגוף גרועה, וזה לא תלוי בראש אם ההורים של הגוף מתו בילדותו. לא "הכל בראש", ממש לא. אפילו לא הרוב.

••• אפשר להבין את המשיכה העזה ל"הכל בראש". את כל אותם אלפי אנשים שמגיעים להיכל מנורה מבטחים ומשלמים אלפי שקלים כדי לקחת שליטה על חייהם ולא להיות תלויים בנסיבות המקריות לחלוטין של הקיום המוזר הזה. אבל ככל שיקפצו באקסטזה לפי הוראת המנטור החסון, הנאה, המיליונר, הכריזמטי, הבריא — תנאים אידיאליים להפצת תזת ה"הכל בראש" — לעולם לא יצליחו לממש את פנטזיית השליטה שלהם.

הפנטזיה הזאת מתודלקת על ידי בחירת "הסיפור הנכון". ואמנם, "הסיפור" הוא הסיפור של התקופה: הנרטיב השליך את הממשות, הסובייקט השתלט על האובייקט. כך לפחות מלמדים אותנו לחשוב ולהאמין. אבל החיים הם לא "מה שאנחנו מספרים לעצמנו". ו"הסיפור שרץ לך בראש" הוא לא זה "שיקבע את חיך". ו"הדבר היחיד שעומד בינך לבין המטרות שלך" זה לא "הבולשיט שאתה ממשיך לספר לעצמך".

במידה מסוימת, ההפך הוא הנכון: החיים הם פשוט החיים. ואנחנו נולדים לתוכם בלי שנשאלנו אם אנחנו מעוניינים בכך ובלי שבחרנו את מאפייני החבילה: המראה שלנו, הגנטיקה שלנו, האינטליגנציה שלנו, ההומור שלנו, המעמד הסוציו-אקונומי שלנו, ההורים שלנו.

תיאור מדויק יותר של הקיום יהיה זה: הושלכנו, וכעת עלינו להתמודד. זה אף פעם לא נעים להכיר בכך, אבל "סיפור", "אסטרטגיה" ו"סטייט אוף מינד" — מושגי מפתח בקרב קואצ'רים ומנטורים — מבקשים לטשטש ולהסתיר כוחות אחרים, חזקים מהם בהרבה: המזל והגורל. כוחות שאין לנו עליהם שליטה. והאדם הרי מחפש משמעות.

••• לא "הכל בראש". בדיוק כפי ש"האמת שלי" היא לא באמת האמת אלא סתם אמונה פרטית, חסרת ערך בדרך כלל, שהשימוש בה נועד לא פעם לדרוס מישהו אחר ("סורי, אני הולך עם האמת שלי"). גם "הכל בראש" הוא גילום כמעט אינפנטילי של החלום האמריקאי. בעיקר ה"הכל" הזה: החזירות האקזיסטנציאליסטית. הניסיון להשתלט על הכל. להניח את הראש שלך במרכז העולם ולסגוד לו. אם רק תספר לעצמך את הסיפור הנכון, תגיע לירח. תקנה בית גדול. תטוס ארבע פעמים בשנה לחו"ל. אבל מתחת לקפיטליזם המנטלי הזה מונחת מלכודת: כי אם "הכל בראש", ואם הכל תלוי ב"סיפור שאנחנו מספרים לעצמנו" — מה האחריות של העולם החיצוני כלפינו? האם יש לו אחריות בכלל? האם לממשלה יש אחריות כלפי אזרחיה? האם למקום עבודה יש אחריות כלפי עובדיו? ואם "הכל בראש" שלנו, אז מה עם כל אותם בעלי שררה — פוליטיקאים, מיליארדרים — ששולטים הלכה למעשה בחיינו: האם תחת המנטרה הריקה הזאת הם למעשה מנוקים מכל אחריות או אשמה? הנה כי כן מתבהרת לה אפשרות נוספת שרוחשת תחת ה"הכל בראש" הזה: הכוחות החזקים ביותר מבקשים להטיל את האחריות על הכוחות החלשים ביותר. מיליוני אנשים מפנימים לתוכם תפישת עולם לכאורה חיובית ו"מעצימה", ובמקביל מעמיקים את הבור שלתוכו יושלכו במקרה ש"הסיפור" שיספרו לעצמם ייתקל בבולדוזרים של הממשות.

••• אלפי מאמינים שותים בצמא, כמו היו דברי אלוהים חיים, ערימת קלישאות ניו אייג'ית של מולטי מיליונר אמריקאי בשם טוני רובינס בהיכל מנורה מבטחים. והנה אלפי מאמינים שותים בצמא, כמו היו דברי אלוהים חיים, ערימת קלישאות ניו אייג'ית של רב בשם אמנון יצחק ביד אליהו. וישאל את עצמו כל אחד מהמאמינים: מה באמת ההבדל בין "הכל בראש" ל"הכל זה מלמעלה"? כן, לכאורה מדובר בשתי תפישות הפוכות בתכלית — אחת מגלמת אמונה באדם והאחרת מגלמת אמונה באל; האחת מטיפה ללקיחת אחריות והאחרת גורסת שאין בכך טעם. ובכל זאת, ה"הכל" הזה משותף לשתייה; הצורך הבלתי נשלט לארוז באופן הרמטי את הקיום ולהגדיר אותו לצרכי נוחות. ההרמטיות הזאת רומזת על המוטיבציה שרוחשת מתחת לשתי התופעות: החרדה, הפחד. העולם פשוט מפחיד מדי, גם החיים. לכן נטבעה הסיסמה "מי שמאמין לא מפחד", בדיוק כדי לכסות על האמת: מי שמאמין מפחד. מאוד מפחד. רועד מפחד. בצדק: מי יודע על איזה צד תיפול הקובייה שלך מחר בבוקר.